

Actum in classe generali tot Assen den 7 Septembris 1613.

Sessio prima.

[1.]²⁾ Is na gedane anroeping godtliches namens doer gemeine stemmen tot eenen praesidem gecoren D. ONIAS BOETHI, prediger tot Covorden, ende tot scribam WILHELMUS JOHANNIS, prediger tot Ohren.

In welke vergadringe sint tegenwordich gewest als gecommitterden van die Ed. Er. heren drost ende Gedeputerden der landtschap Drente die achtbare ende discrete D. HERMANNUS TER MAET ende HUBERTUS WEINICHMAN, des collegii van vorss. landtschap secretarius. Is hiermede to gecommitteert gewest die Ed. Er. EGBERDT D'MEPSCHE, dwelche van wegen syne kranckheidt niet hefft coenen compareren.

Hyrneffens is ock gecompareret die weerde ende welgelerte CORNELIUS HELLENIUS, denaer des h. evangeliï binnen Gronningen, als commissarius des wolgeborn hern, hern WILHELM LUDWICH, unsers gnedigen heren stadtholders mit commissie also ludende:

WILHELM LUDWICH, grave toe Nassau, Catzenelnbogen etc., stadthouder

1) Al deze onderteekeningen zijn eigenhandig.

2) De nummers tusschen [] zijn in dezen tijd bijgeschreven.

in Vrieslandt, stadt Groningen ende Umlanden, Drenthe etc., also wij uns ampthalven schuldig kennen omme den welstandt der kereken in der landtschap Drenthe sovele moegelick te bevorderen ende oversulx noedigh bevinden, dat geduerende unse absentie in Duitslandt jemandt gestellet worde, de unsentwegen d'ooge daerop hebben ende midt den heren drost ende Gedeputerden alles ten naesten dienste van de vorss. kercken dirigeren, ende insonderheit de generale classicaale vergadringe in Septembri te houden in onsen namen assisteren moege, so ist dat wij hijrmede gecommitteret hebben ende committeren mitzdesen den werdigen ende hoochgelerden CORNELIUM HILLENIUM, denaer des woordes alhijr, omme in onsen afwesen neven den voerss. heren drost ende Gedeputerden sorge te dragen ende te procureren, dat alle gode ordere in de voerss. kerken onderhouden ende daertegen alle disordere ende schandael geweret, oock die vacerende platzen met bequaeme personen vorseen moegen werden, alsmede omme van unsentwegen up die vorss. generale classicaale vergadringe te compareren ende de besoingne aldaer vallende met goeden advis te secunderen, oick na den eisch van de saeken ten eerbarlixten expedieren te helpen, versoekende, begerende ende ordonnerende alledingenen, die dese aengaen mach, den vorss. HILLENIUM int effectueren, van tgene voerss. is ende daeran dependeren mach, behoerlick te verstaen, te respecteren ende toe bedienen.

Actum Groningen den 4^{den} Martii 1613.

Understondt Sijn Gnaden eigen handt ende zegel, up een widt papijr in roden wasse gedrucket.

WILHELM LUDWICH, graff zu Nassau¹⁾.

[2.]	Praesentes classis Emmanae:		
ONIAS BOETH,	} predigers tot	} Covorden,	
HEINO BOLLINCK,			} Dalen,
BERNHARDUS STROETHUSIUS,			} Emmen,
ALBERTUS DWITERUS,			} Rosewinkel,
EILARDUS HUISMAN,			} Westerborck,
ALEXANDER TILEKINCK,			} Borger,
BERNHARDUS WANGERPOL,			} Schonenbeke,
WILHELMUS JOHANNIS,	} Ohren.		
	Absentes:		
JOHANNES VAN ASSCHENBERGH,	} male habet	} Hesselte,	
HERMANNUS ALARDI,			} Slehen,

1) Ter zijde staat in een cirkel „locus sigilli”.

Praesentes classis Meppelanae:

PAULUS ANTONII,	}	prediger tot	}	Beilen,
WESSELUS HOFMAN,				Suidtwolde,
LUCAS EGBERTI,				Fledder,
HENRICUS JODOCI,				Wapsterveen,
TEMO VAN ASSCHENBERGH,				Dever,
HERMANNUS JOHANNIS,				Colderveen,
MEINHARDUS BERNHARDI,				Cokangen,
BARTHOLDUS PAULI,				Blidensteen,
PATROCLUS ROMELINCK,				Ruinen.

Absens:

SAMUEL JOHANNIS, prediger tot Dwingel.

Praesentes classis Roldanae:

JOHANNES CUPERUS,	}	prediger tot	}	Gasseldt,
RUDOLPHUS MEIJER,				Fries,
GAJUS HOPPING,				Roden,
JOHANNES HOISINGIUS,				Elde,
WILHELMUS MARCI,				Geeten,
JOHANNES ECCIUS,				Rolde,
JOHANNES WIRICHIUS,				Suidtlaren.

Absentens:

HENRICUS AB HOLLE,	}	prediger tot	}	Anloe, qui in secunda sessione
BERNHARDUS JOHANNIS,				tandem comparuit,
FRIDRICUS ILBERI,				Norch,
JOHANNES WIRICHIUS,				Roderwoldt,
				Suidtlaren.

[3.] Hefft BERNHARDUS WANGERPOEL, prediger tot Schonenbeke, een predige gedaen uth den 1 Cor. 4, vs. 1 de ministerio, welches censura is gediffereret up die naeste sessie.

[4.] FREDERICUS ILBERI hefft een schriftliche excusatie inbringen laten, dwelche niet voer sufficient is geachtet. Ergo sal hie den mulctam als 4 daler, vorgangen jaer darup gestelt, betalen.

[5.] HERMANUS JOHANNIS, prediger tot Kolderveen, syn excusatie wegen syn absentie des voerigen synodi angehoeret ende gepondereret, is insufficient erkant. Ergo dabit mulctam 4 daler.

[6.] GAIJ HOPPINGH syn excusatie wegen die absentie des voerigen synodi angehoeret sijnde, is geapproberet et a poena liberatus.

[7.] RODOLPHUS MEIJER heft wegen syn tot syn absentie excusatie voer-
Acta syn. provinc. VIII.

gewendet, dat he enige breven hadde, waeruth blijken solde, dat syne domaels gedane reise na Westphalen genen uthstael konde liden. Is gediffereret tot die comparitie.

[8.] HENRICI VAN HOLLE ende JOANNIS WIRICHIJ, welke gehoeret sijnde, is van de mulcta absolveret.

[9.] Daerna syn geresumeret de acta des voerigen synodi, gehalten 1612 den 7 Septembris.

[10.] Geresumeret wesende tvijfde articul des voerigen synodi, gesteldt upt schrivent der borgermeesteren tot Covorden, daerby se sick weigerlick stellen um ONIAM BOETHI, haeren prediger, dem synodo der landtschap Drente by te wonen, ende volgens die ratificatie van Syn Gnaden, daerup Syn Gnaden verstaedt, dat vorss. prediger behoeret upt utschrijven van den Ed. ende Er. herrn drost ende Gedeputerden te compareren, te minsten onder acte de non prejudicando, is by ONIAS BOETHI van wegen vorss. borgermeesteren copei versocht, welches hem vergunt.

2 Sessio.

Articulus 1. — De predige BERNHARDI WANGERPOLII geexamineret ende gepondereret sijnde, is doer gemene stemmen geapproberet. Is ernstlich vermanet, dat hie flijlich in Godes h. wordt studeren solde um gode stichtinge bij sijne gemeente te doen.

2. Avermaels geresumeret wesende stuck van afschaffinge der abusen, so up Soendagen ende vornemlich under die predigen gedaen worden, is geresolveret, terwillen befonden wordt, dat up gaerspraken solches niet angebracht, ja vele weiniger enige executie daeraver gedaen, maer van dage to dage deselve abusen merder tonemen, dat den heren drost ende Gedeputerden geleven willen een nije placcaet eerstesdages te doen verferdigen mit insertie van alle alsolche abusen, als die predigers der respective classen schriftlick soelen inbringen up morgen middagh, welke placcaet als den predigers mochte thogesonnen um van den cantzel gepubliceret ende ferners an de kerkedoeren geaffigeret te worden.

Ende sal een ider prediger gehalten wesen alle abusen by den classen an te bringen um an den Ed. heren Gedeputerden avergess. te worden. Ende indien dat een prediger syn deboir hirinne niet gedaen te hebben mochte befonden worden, dat deselve alsolche censuer sal dragen, alss hem dat synodus upleggen wordt.

3. Volgentz is van den ingeseten tot Swele versocht ende eene nije beropinge an HERMANNUM JOANNIS, haeren gewesen prediger, gedateret

den 1 Majj 1613, ingebracht in meninge, dat sie voerss. HERMANNUM weder upt nije voer enen prediger mochten becomeen.

Waerup doer gemeine stemmen geresolveret, dat hie morgen froe, wesende de 8 Septembris, mit anvanck¹⁾ der eersten sessie een propositie voer die vergadringe sal doen um aldaer uth verstaen te worden, ofte he int fundament der lehre oock jedt geproficeret, um widers nae behoeren hijrinne gedaen te worden, etc.

4. Upt versoeck²⁾ GODFRIDI PAULI, gewesen predigers tot Nijveen, alss oock voerbete synes vaders PAULI ANTONII is dieselvige saecke differeret bis morgen, updas een ider sick sal bedencken, wadt na behoeren daerinne gedaen magh worden etc.

3 Sessio.

[1.] Hefft voerss. HERMANNUS JOANNIS de predige gedaen, de hem upgeleght was, ende iss uth orsake dieselvige predige geexamineret, welke tsamen averdacht wesende is befonden, dat syne predige gantz unformlick, neffensdien syne responsiones, so he up voergewante quaestiones gedaen, niet allene slecht maer oock ten deele tegens den grundt van Godes h. woordt stridende wahren.

Derhalven is mit eenhelligen stemmen geresolveret, dat he niet allene den kerckendienst tot Swele maer oock dat h. predigampt gantzlich verlaten sal. Doch updat voerss. HERMANNUS enich middel mochte hebben um sick mitt syne frouwe ende kinder te sustenteren, is voer raedtsam befonden, dat hie up syn versueck tot enen scholendienst sal geholpen worden, so waer enich conditie mochte vorvallen, ende dat van synodi wegen an die Ed. heren Gedeputeerden sal versocht worden doer den gecommiterden der heren voernoemt, dat haer Ed. wil gelieven HERMANNO mit enige alimentatie ut de middelen der landtschap te begnaden.

Updat averst de gemeente tot Swele mit de lehre van Godes h. woordt niet gantz versuemet worde, hebben de predigers des classis Emmen angenommen den dienst aldaer um de 14 dagen up HERMANNI costen te betreden. Ende sal HERMANNUS aldaer mit de woninge bliven bis up compstigen Mei 1614, oock alle profijten voer ende up denselvigen Mei verschenen hebben te geneten. Is oock den ingeseten tot Swele ernstlich geinjungeret, dat ze voer den naesten Mei praecise enen bequamen prediger beropen soelen, ofte dat doer publique autoriteit daerin sal vorseen worden etc.

1) „anvanck” er staat „avanck”.

2) „versoeck”, er stond „stuck”, doorgehaald.

Sessio 4.

Artic. 1. — Hefft WESSELUS HOFFMAN, prediger op Suidwolde¹⁾, een propositie gedaen, waeran hedt synodus een temlick gevallen gehadt ende hem tot neersticheyt vermanet²⁾.

Hedt synodus gelesen hebbende de resolutien ende ratification van Syn Gnaden up de persone GODFRIDI PAULI, gewesen predigers tot Nijeveen, up twe laestgeleden synoden gefallen, ende oftewel bij de laeste resolutie dien van Nijeveen geordineret was binnen den tydt van 6 weken eenen anderen prediger te beropen, terwilen nochtans doer ene ende andere beledtselen enige verscheiden predigers, so bi Syn Gnaden als die heren drost ende Gedeputerden derwartz gesonden, niet angenomen hebben coenen worden, ende ondertusschen gemelte GODFRIDUS sick in syn levendt also gebeterdt, waervan so by den predigers des classis Meppel als bi de gemeente selvest in dese vergaderinge gode getuchenisse gegeven is, so heft hedt synodus so ten ansien van den ingeseten ernstlick versueck als upt odtmodich voerbidden synes vaders, ende mer geneget wesende hem als een junck man te helpen oprichten alss bedroeven, guedtgefonden ende by provisie geresolveret, dat gemelte GODFRIDUS alhier in synodo so daetlick schultbekenninge doen sal van syn voerige ergerlick levendt ende vergiffenisse bidden sal ende van nijes, gelijk ofte hie noit prediger gewest waer, dem examini submitteren sal. Ende befonden synde daerin te conen bestaen, soelen de predigers des classis Meppel eenen uth haeren middel committeren, die up sekeren Soendag up Nijeveen predigen ende na gedane predicatie ter presentie GODFRIDI syne gedane schultbekenninge opentlick aflesen sal. Ende soelen volgentz die predigers classis vorss. elck in haere respective kerken haere gemeenten van solcke schultbekenninge adverteren mit versueck, dat een iegelick hem solches christlick wil gelieven ten besten te holden. Twelck wesende gedaen sal hem georloft sijn bij provisie te predigen sonder enige sacramenten te beden en ofte enige copulation te doen, ter tijdt by Syn Gnaden ende heren drost ende Gedeputerden hijrup naerder sal wesen gelettet ende by denselven sulx daerin worden gedispereret, alss deselve na gelegentheyte ende upbouwinge der kercken soelen denlick befinden te behoeren.

Daerna iss GODFRIDUS ingeropen, ende hem de resolutie voergelesen wesende, heft he schultbekenninge gedaen, vergevinge van Godt ende dem synodo gebeden, ock guede beterschap belovet.

1) „Wesselus — Suidwolde” er stond „Bernhardus Wangerpol”, doorgeschrapt.

2) „Hefft Wesselus — vermanet”, is in marg. bijgeschreven, doch behoort blijkbaar vooraan.

Artic. 2. — Gelettet synde upt stuck van de versettinge der visitatoren te doen in conformiteit na de resolutie, vergangen jaer in synodo genomen, ende daerup gevolgde ratificatien is eenhellighlick gestemmet, dat de beide visitatoren in Emmer ende Rolder classe, dewile se noch int levendt syn, noch om reden in haere officio 1 jaer continueren soelen.

Ende sijn volgentz by hedt classem Meppel genomineret: PATROCLUS ROMELINCK, prediger tot Ruinen, TEMO VAN ASSCHENBERGH, prediger tot Dever, ende HERMANNUS JOHANNIS, prediger tot Colderveen, um by Sijn Gnaden ende de heren drost ende Gedeputerden eine¹⁾ van den drien tot²⁾ visitor gecoren ende in des vacerende platze gestellet worden.

3. Up die clachten, dat die predigers in diese landtschap Drenthe geene bequame huser hebben, dat ock gene tafelen, bancken ende andere nodtwendige dingen, so ten dienste der kerken behoeren gebruecket te worden, in idtlicke kerken voerhanden, is upt nije van den Ed. heren angenommen up die klachten, so van den predigers ant collegium sullen gebracht worden, goede ordere te stellen.

4. Nopende de sake MEINHARDI BERNHARDI, predigers tot Cocangen, is by hedt classem Meppel ten overstaen van ONIA BOETH visitoris in conformiteit der resolutie des laestgehouden synodi afgedaen.

[5.] Ende syn hijrmede geresumeret ende afgedaen de resolutien ende de gearresterede acten synodi vergangen jaers den 7 Septembris 1612.

Sessio 5.

Artic. 1. — Hefft JOANNES ECCIUS, prediger tot Rolde, een propositie gedaen, dewelche geexamineret wesende ende idtlichermaten niet perfect bevonden, is derhalven tot flitich studeren widers vermanet.

2. Gehoret hebbende hedt versueck van JOANNIS VAN HOLLE um weder toegelaten te worden tot den dienst der kercken in die landtschap Drenthe, is de sake mit grote bekuemringe overgeleght ende endtlich geresolveret, dat hedt synodus laedt hedt bliven bi de ratificatie, van Syn Gnaden gevallen up de synodale acten, gearresteret int jaer 1611, ende hem geraden, dat hie na eenen scholendenst sick sal umseen ofte na een politic officium trachten, etc.

Sessio 6.

Gravamina generalia.

Artic. 1. — Dewile in de beropinge der predigern bi den vacerenden

1) „eine“ er stond eerst „umme“, daarna veranderd.

2) Vóór „tot“ stond „een“, doorgehaald.

caspelen in die landtschap Drenthe na kerckenordninge niet geprocederet ende desenangaende sekere abusen gespoeret worden, derhalven is geresolveret, dat de ingeseten van de caspelen, alwaer gene predigers syn, soelen geholden wesen hedtt classen an te spreken, under twelcke tselvige caspel sorteret, um van den predicanten onderrichtet te worden, up wadt wise de beropinge sal angestellet worden. Ende soverne enige caspelluiden anders deden ende sick understonden predigers te beropen ane vorweten des classis, soelen alsolche beropingen niet geapproberet worden. Updat averst de vacerende caspelen sick van ignorantie niet soelen hebben te beclagen, soelen de classes denselvigen ingeseten tselvige schriftlich ofte mundtlick adverteren. Sal ock van enen prediger des classis int tselve caspel een bededagh thovoeren holden, alehr die beropinge sal vor de handt genomen worden.

Artic. 2. — Dewile dat befonden wordt enige predigers in diese landtschap Drente sick up sekere condition, streckende tot verminderinge vant onderholt der predigeren ofte andersins, laten beropen, daerup is geresolveret, dat gene alsolche beropinge. so sonder voerweten der Ed. heren drosten ende Gedeputerden ende der classen gedaen, niet voer guedt erkant noch approberet soelen worden.

3. Gelettet synde upt luident van die avemarienklocke des avendes ende des morgens, bi idtlichen caspelen beshero int gebruick gebleven, is mit eenhelligen stemmen geresolveret, dat alsolche paustische abus doer de predicanten by de costers der respective caspelen soelen afgeschaffett worden. Ende ingeval enich coster synen prediger niet wilde obedieren, sal deselve coster de facto van synen denst gepriveret worden.

4. Ende ten einde de wedwen van de pastoren respective na tverstarf van haere mannen sich tot enige subsidie haeres onderholtz moegen hebben te vertrosten, is bi meisten stemmen goedtgevonden, dat een jegelick prediger deser landtschap ende onder dese synodus gehoerende jaerlix in synodo upbringen ende betalen sal een pondtgroet. Sullen deselve penningen endtfangen worden bi den visitatoren ende deselve in massa brengen ende daervoer sulcke sorge dragen¹⁾, dat deselve ten meisten profite der wedwen bekend ende up rente mogen utgedaen worden.

De penningen, de telcks comen over te scheten, alss wanner de wedwen daraf endtfangen solen hebben, tgene en ider van deselve daarvan is togeleit, daerinne geholden sal worden enen aequale voedt²⁾, mitz nochtans dat de wedwen van dese penningen eer niet sal togeleidt worden dan na

1) Na „dragen” is doorgehaald „sullen”.

2) „aequale voedt”, er stond eerst „regel worut”, doorgehaald.

expiratie van hedt najaer, twelck een iegelick heft te endtfangen, doch soelen daervan versteken wesen, indien sie namaels mochten comen wederom te hilken.

Ende bi versterf van de wedwe sal bi den broederen des classis op der nablivenden kinderen onderholdt solcke orderen worden gestelt, alss in de beste forme bevonden sal worden te behoeren.

So ock enige prediger buten dese landtschap bi ordentlick beropinge oft andersins op een ander platze geraken mochte te vertrecken ende buten dese landtschap deser werltd quam te overliden, sal in sulken gevalle de wedwe dess also verstorven van dese penningen niet mogen geneten, niettegenstaende dat deselve haere man enige jaren tot dese penningen mede mochte hebben gecontribueret.

Synde volgens de gecommitterden van hern drost ende Gedeputerden versocht bi de landtschap de goede handt daeran te willen holden, dat op den eersten landtsdagh mede enen sekeren penninck tot onderholdinge van de voerss. wedwen geconsenteret ende praecis tegenss den maendt Septemb. alle jaeren neffens der predigern penningen betalet mogen worden, ten welcken einde de beide visitatoren als ONIAS BOETII, p. tot Covorden, ende RODOLPHUS MELJER, p. tot Vries, ten naesten anstaenden landtzdage alhijr erscheinen sullen ende bi deselve sekere remonstrantie an de landtschap tot solken fine overgelevert te worden.

Artic. 5. — Is voergestellet van dem werden ende welgelerden domino CORNELIO HELLENIO, graflichem commissario, oft hedt niet noedigh is, dat een naerder ofte claerder ende bundiger onderschrijvinge des Catechismi¹⁾ und Nederlandsche Belidenisse des gelofs²⁾ solde mogen gestellet ende bi de predigers der landtschap Drente enhellich undertekent worden, waerdoer alle errores ofte dwalinge angaende de reine lehre des godtlicken wordes voergecomen ende afgeschaffet mogen worden, gelijk bereetz in ander provincien is gescheen. Waerop midt eenhelligen stemmen is geresolveret, dat solches sehr nodigh is ende darum navolgende formulaer³⁾ mede in dit protocol geinsereret ende undertekent is. Sal ock een ider classis darvan een copei neffens die Nederlandsche Confessie ende Catechismus in een volumen tsamengebonden ende van een ider prediger diser tijdt als ock van alle successoren undertekent worden.

Wij undergess. pastoren ende dienaren des godtlicken wordes, behoevende under den synodo der landtschap Drenthe, verclaren ende betuigen

1) „Catechismi” er staat „chatismi”.

2) „ende bundiger — gelofs” is in marg. bijgevoegd.

3) „formulaer” er stond „articulen”, doorgeschrapd.

midt dese unse undertekinge in alle uprichticheyt ende eentfoldicheyt, sonder enige ock nielt de allerminste dubbelsinnicheyt, twifelhafticheyt ende heemlicke verstandt ende daerom in guede conscientie voer den hern unsen Godt, die die herten ende nieren doersiet ende erkennet, dat wi mit den herten gevolen ende geloven, mit den munde belijden ende mit unse onderschrijvinge uthdrucklick te verstaen geven, dat alle de articulen ende lehrstucken, de in dese Nederlandische Confessie ofte belijdinge, in 37 articulen begrepen, ende in dese christlicke Heidelberghische Catechismo, de bi de Nederlandische Gereformeerde kercke eendrachtichlick is angénomen, syn vervatet, utgedrucket ende van anfanck der reformatie endrachtichlick sinnen bekendt, verclaeret ende uitgeleidt worden, altsamen de minsten midt de meisten in alles midt Godes h. woordt overeenstemmen ende hedt fundament der eniger lehren der salicheyt in sick begripen, gelijk wi ock deselve in sodanigen opentlick verstande daerover eigentlick holden ende erkennen. Beloven derhalven heilichlick, dat wi deselve lehren ende articulen opentlick ende int besonder nha unsen vermogen doer Godes genade sollen onderhouden, lehren ende voer te staen, ock dat wij niet anders noch privatim noch publice sollen spreken, predicen noch schrijven, dan tgene mit de havengenoemde Belidenisse ende Catechismo na hedt verstandt der Gereformeerder kercken van beginne af tot nu to overeenstemmet, ende dat wij ock darom alle lehringen ofte dwalingen, de mit deselve lehrstucken niet overeenstemmen ende daerom daertegen striden, uprechtelick verwerpen ende de getruwichlick sollen tegenstaen ende soeken te wehren. Ende so wij to enigen tijden, daer unss Godt voer wil behoeden, solden moegen krigen enich bedencken ofte gevoelen tegen enigh articul ofte lehrstuck, in deselve Confessie ende Catechismo begrepen, dat wij tselve bedencken ofte gevolen noch midt spreken, noch mit predicen, noch mit schriften, noch opentlich, noch heimlich sollen voerstellen, leren, driven noch verbreiden, maer hedtselven ordentlick ende volcomlick ofte dem classi oft dem synodo sollen openbaeren unde unss altijt in desen hedt ordel des classis oft des synodi gehorsamlick sollen onderwerpen, up poene also van schoermakers gecensureret te worden. Ende indien tot enigen tijden de classis ofte synodus solde moegen guedtfinden, om de enicheyt ende suiverheyt in lehren te onderhouden, van uns te eischen onse naerder verclaringe ofte gevolen van enich articul van voerss. lehren, so beloven wij ock metz desen, dat wij daerto tho allen tijden sollen bereit ende willich wesen sonder enige weigeringe, op poena als boven. Wij beloven ock mitz desen, dat wi onss sollen onderwerpen ende onverbrecklick onderhouden de gebrueckeliche ordere der kercken, so deselve in synodis nationalibus ende in kerckenordninge ende particularibus synodis van diese landtschap verordnet ende in dese kercken onderhouden

worden, synde tofreden dat, indien wij hÿrtegen in lehre ofte ordere ons solden moegen kamen te verlopen, dat wy bi ordel des classis ofte der synodi van onse dienst na eisch der saken gesuspenderet ende geporteret worden.

Aldus gedaen ende besloten up den synodo der landtschap Drenthe binnen Assen.

[Art. 6.] Widerss is van domino HILLENIO voergestellet, ofte hedt niet nodigh is, dat in den examinib. up sekere navolgende articulen behoeret gelettet te worden. Darup hebben alle samptliche predigers des synodi geandwordet, dat hedtselve raedtsam ende seer noedigh is, also luident we folgett:

1. ofte de gerechticheyt, warmede wi voer Godes ordel werden gerechtferdiget, sij het geloeve daedich doer de lieffde ende also een gerechticheyt, die¹⁾ in ons is, dan ofte deselve sy de gerechticheyt unses heren Jesu Christi, de buten onss in Christo sinde van Godt doer den geloven uth genade onss wordt togekent tot onse gerechticheyt, ende ofte hedt gelove in de rechtferdichmakinge allene wordt angemaket als ein instrument, wardoer wi Christi gerechticheyt²⁾ deelachtigh worden;

2. ten anderen ofte wi doer Godt gerechtferdiget worden doer een gerechticheyt, de in sick selven onvullencomen sinde, van Godt doer een gnadige acceptilatie um Christi willen als vullencomen wordt angenomen, dan of wi gerechtferdiget worden doer sulck ene gerechticheyt, de na eisch van Godes wedt in alle delen vullencomen ist, ende ofte dese gerechticheyt niet en is de enige gerechticheyt unses h. Jesu Christi, de den gelovigen ut genaden wordt als haere egene thogerekent;

3. ofte Godes gerechticheyt voereischet, dat de sonden, de tegen de allerhogeste majestet Godes gedan sijn, ock mit de hogeste straffe gestraffet worden, ende datt oversolckes onse sonden niet anders dan doer den doet des soens Godes hebben coenen voersoent ende wegghenomen worden;

4. ofte de here Jesus Christus voer onse sonden so volcemetlick heft volghedaen, dat hie voer onss heft geleden sodanigen sware straff, als wi na eisch van de wedt schuldigh waren te liden, dan off hi voldaan heft na een sekere genadigh verdragh, twelcke de Vader mit dem Soene gemaket heft, welcke voldoninge, howel in sick selvest na strengheyt der wedt niet vullencomen, den Vader doer ene gnadige acceptilatie als een volcomen voldoninge heft angenomen;

1) „sij het geloeve — die”, later in marg. bijgevoegd.

2) „gerechticheyt” in marg. bijgevoegd.

5. of hedt salichmakende gelove wesen kan sonder historiale kentenisse van de persone, ampt, liden ende verdensten Jesu Christi;

6. ofte daer wel een salichmakende¹⁾ gelove kan wesen sonder vast vertrouwen des herten, waerdoer een jegelick geloevige hemselven voersekert, dat hem sijn sonden um Christi verdinsten genadichlick syn vergeven;

7. ofte alle gelovige menschen wel moegen ende koenen versekert sijn in dit levent, dat sy in Gades genade staen ende daerin sollen bliven, ende folgentz dien dat sie sekerlick sollen salich wesen, dan of dese versekerheynt niet en is dan een voerwande voermetenheynt, waerdoer de menschen haerselven bedregen;

8. ofte de mensche na den fal noch beholden heft de angeschapene freimachticheidt²⁾ ofte frijen coer sines willens niet alleen tot hedt quadt maer ock tot het wahre geistlicke goedt, dan of de mensche na den val so geheel verdorven geboren wordt, dat he gantz gene krachten heft um het gestelicke guedte te verkesen, maer gehel doodt is in de sunden;

9. of die mensche, als hi erst wedergeboren wordt, doer ene besondere gnade Godes ende warkinge des h. geestes allene wordt wedergeboren, dan of dess menschen wille modt medewercken tot voltreckinge syner wedergeborte;

10. of alle degene, den Godes wordt geprediget wordt, meteenen genochsame crachten gegeven worden ofte syn gegeven gewest omme konen te geloven ende haer bekeren, indien se willen, dan ofte de genaede, ter bekeringe nodigh, een besonder genade is, die niet gegeven en wordt dan dengenen, de daerdoer daetlick bekert waer, ende de in de menschen niet allene warcket hett coenen willen maer ock hedt daetlick willen ende vollenbrengen selven;

11. of een geloevich mensche, de den heren Jesu Christi doer een waere gelove is ingelivent, synes levendichmakenden geestes deelachtich iss geworden ende hedt recht heft endtfangen om een kindt Godes te syn, sovere wel compt te verfallen, dat hie dit ware gelove ende desen levendighmakenden geest gehelick ende eindtlick verliesse, dan of de waere gelovige, so haest ende so dickwils si wth swackheynt in enige mareklicke sonden comen te verfallen, terstondt hedt gelove ende den levendichmakenden geest t'eenenmale verlesen endē van kinderen Godes wederom tot kinder des duvels worden;

12. of de here Jesus Christus doer sijn doedte ock voer alle ungeloevige ende unbodtferdige menschen, de in hare ungelove ende unbekerlickheynt

1) „salichmakende”, er staat „shalimakende”.

2) „freimachticheidt” er stond „gerechticheyt”, doorgestreept.

bliven leven ende sterven, daetlick vergevinge der sonden ende versoeninge midt Godt vorworven heft, ende of gelijck alle menschen doer Adam syn verloren gegaen, also ock alle menschen doer Christum wederom syn upgerichtet ende in den staedt der genaden heersteldt;

13. ofte Godt een sekere getal van eenige besondere personen van ewicheyt ten prise sijner heerlicker genade heft uthvercoren, dan ofte hedt besluedt van verkesinge anderss niet en is, dan dat Godt int gemeen voergenomen heft, dat he de geloevige wil salichmaken;

14. of Godt indt verkesen hedt gelove des menschen hefft angesien als een orsake, conditie of iedt anders, de verkesinge vogaende, waeromme he de ene voer den anderen heft vercoren, dan ofte hedt gelove des menschen van Godt int verkesen is angemarket als een frucht uth de verkesinge volgende ende als een gesubordineret middel um de utvercorene personen ter salicheyt to bringen;

15. of Godt na syn wesen allene in den hemmel tegenwordigh is ende hijr up der erden allene na syne crachte ende regeringe, dan of he ock na syn wesen overal in hemmel ende op erden tegenwordigh iss;

16. of een wederboren mensche de wedt Godes vulcamen in dit levendt kan underholden;

17. off alle menschen in ende mitt Adam gesondiget hebben ende gevallen syn, ende of sie so om desen val alsmede um de angeborn verdorvenheyt der eeuwiger verdoemniss schuldich sinnen, ende ofte de angeboerne verdorventheit¹⁾ midt rechte mach sonde genomet worden, dan of deselve allene een straffe is der soenden.

[7.] Daerna iss geproponeret van domino HILLENIO, ofte hedt niet noedigh is, dat men gene alumnos ofte andere studiosos an eenige suspecte ofte in de lehre des godtlicken wordes mit erroren besmettede academien sal senden om te studeren. Waerop geresolveret, dat solches tot conservatie der reinen lehre ende welfardt der kerken ser nutt ende noedigh, ende dat alle predigers sovele moegelick desangaende goede upsight solen dragen, ock des noedigh synde um assistentie bi de overicheyt solliciteren.

[8.] Ock is voer raedtsam befonden ende besloten, dat in alle navolgende synodale vergadringe neffens den praesidem een assessor sal mit gemene stemmen geeligeret worden.

[9.] Upt request van de wedwe des verstorven WIBBOLDI MONTANI, gewesen pastors tot Peise, is verstaen, dat 2 predicanten ut den middel des synodi soelen afgesonden worden na Peise um by den Ed. Er. ADOLPH

¹⁾ „der eeuwiger — verdorventheit” is in marg. bijgevoegd.

RIPPERDA ende dingeseten aldaer frendelick te solliciteren, dat gemelte bedrovede wedwe de upcomsten na hedt tegenwordige noch een jaer mochte geneten ofte ten weinigen andersins subsidie te becomen, twelcke dominus HILLENIO sponte ut christeliche sympathia angenommen, demwelcken doer gemene stemmen is adjungeret D. ONIAS BOETHI, prediger tot Covorden.

[10.] Noch is van domino HILLENIO proponeret, ofte hedt niet noedich is, dat van wegen hedt catechiseren der joget van den predigers flitige upseggt sal gedragen worden.

Is geantwoordet: ja. Hebben die predigers angenommen flitige upsigt dragen, des soelen de scholmesters gehouden wesen haere discipulen neffens den Heidelbergischen Catechismum¹⁾ den kleinen catechismum des h. ALEGUNDI van buten te leren. Soelen de predigers alle 14 dagen de scholen visiteren ende de kinder examineren.

Sessio septima.

Volget censura classium.

[11.] De predigers des classis Emmen wthgegaen synde, iss over dieselve niet strafwerdich bevonden, allenich dat se haer tegenss de synodale resolutien met de saken HERMANNI JOHANNIS, gewesen predigers tot Swele, verlopen hebben.

[12.] Gelijk ock bevonden iss, dat de predigers des classis Meppel tegens de synodale resolutien hebben gepecceret in de sake GODFRIDI PAULI, gewesen predigers tot Nijveeen, als ock dat sie den nieuwen beropen prediger tot Dwingelo SAMUELEM JOHANNIS in den dienst bevestiget hebben ende predigen laten, sonder dat syne beropinge in coformiteit van de vorgande synodale resolutien bi de heren drost ende Gedeputerden voernalnoch geaproberet iss.

[13.] Van gelijken wordt bevonden, dat de predigers dess classis Rolde haer hebben verlopen overt annemen ende installeren JOANNIS ECCLII, predigers tot Rolde.

Over welke missgrepen de gemelte predigers behoerlick gecensureret ende vermaent wesende, is volgens geresolveret, dat de predigers henverners sick wachten sullen int allergeeringste niet tegens de synodale resolutien te tracteren ofte deselve voerbi te sien, op poene dat sie daeromme alsolcken straffe ende censuer sollen hebben te dragen, alss deselve bi gemene stemmen opgeleggt sal moegen worden.

1) „neffens — Catechismum”, deze woorden zijn in marg. bijgevoegd.

Ende syn verners de predigers des classis Meppel gelast den prediger tot Dwinglo hedt predigen te verbeden, tertijdt hij syne beropinge in de collegie verতোent ende daerop aggeratie ende confirmatie van h. drost ende Gedeputerden sal hebben becomen.

Volget censura morum.

[14.] WESSELUS HOFMAN, prediger op Suidtwolde, beschuldiget synde van dat he oever¹⁾ sick hebbe ende vertone enige aerdt van hoechmoedt ende solches in worden ende geberden, dat hie ock medt eenen LAURENTIUM²⁾, bi hedt classis Sneeck van synen dienste ende predigampte om eenige enorme delicten gedepoteret, hebbe omgeloopen, waeromme hi seer ernstlick wesende gecensureret ende vermaendt sick tot demoett te gewennen ende midt goeden exempelen voer te gaen ende sick verners te wachten van alsolche incommende³⁾ ende onbekende predigers op te houden, alss staende hem sonder te hebben expresse last van synen classe sulx niet frei.

[15.] Hedt synodus avermaels elachten gehoeret hebbende over hedt drunckdrincken van JOHANNES HOISING, prediger tot Eelde, alssmede dat he verscheiden predigers mit spitzige ende onbetamlicke worden bejegenet heft, heft geresolveert, dat he na endtfangen censur alnoch verbonden wordtt te verbliven onder de resolutie, in vorleden synodo aver syne persone genomen midt sulchen anhangh, bialdijn dat hij sich hernamaels in anstaenden synodo compt te verlopen, dat bi suspensie tegens hem sal geprocedert worden, etc.

[16.] Medt gelijken gebreken van dronckendrincken iss WILHELMUS MARCI, prediger tot Geeten, beschuldigt gewest, umdat hie deurgaens ende mestendeels alle dagen in de herberge sick vinde sonder ock den Sondagh voer den middagh te verschonen, waeroever he scherpelick vermaent synde, is geresolveret, dat hedt classis Rolde daerop letten sal ende daetelick doer hoeren gecommitterden daerover informatie laten nemen, ende bevindende sick tot gene beterschap dessangaende te begeben, dat in sulchen val bi suspensie tegens hem geprocederet sal worden.

[17.] Upt request, avergegeven van CATARINA, de huisfrouwe FRANCISCI PONTANI, gewesen predigers tot Ohren, is geapostilleret alss volgett:

De predigern des synodi befinden sick gebonden te wesen an de

1) „oever” er stond „omme”, doorgehaald.

2) „Laurentium”, er stond „Henricum”, doorgestreken.

3) „incommende”, er stond „inconvenienten”, doorgestreken.

synodale acten, aver de persone FRANCISCI genomen, sulx dat desélve tot gene innovatie voer syne persone koenen verstaen. Ende wadt angaet desen versoghte subsidie, bi de suppliantinne gedaen, vinden voer goedt, dat sie patientie moedt nemen tot up den aenstaenden synodum, ende totdat de resolutie tot solchen einde genomen in train gebracht is ende behoerlicke effect sal gesorteret hebben.

Sessio actava.

[18.] Heft RODOLPHUS MELJER, p. tot Fries, predige gedaen ut hedt 8 cap. Joannis versu 51, warmit dese voerhengaende afhandlinge geconcluderet syn.

Aldus geresolveret, geresumeret ende gearresteret binnen Assen up tydt ende dagh voerss.

HERMANNUS THER MAETH.

HUBERTUS WELNICHMAN.

CORNELIUS HILLENIUS, dienaer Jesu Christi in syn gemeijnte tot Groningen.

ONIAS BOETIUS, ecclesiastes Cofurtanus, pro tempore praeses hujus classis generalis.

VUILHELMUS JOANNIS, verbi Dei minister in Odoren 1), pro temp. scriba.

HEINO BOLLINCK, ecclesiastes in Dalen.

ALBERTUS DWITERUS, verbi divini minister in Roswinckell.

BERNHARDUS STROTHUSIUS, prediger tho Emmen.

ALEXANDER TILEKINCK, p. to Borger.

EILARDUS HUISMAN, prediger to Westerborek.

BERNHARDUS WANGERPOLIUS, pastor in Schoenbeke.

HENRICUS JODOCI, B. ecclesiastes tot Wapsterveen.

LUCAS EGBERTI, pastor tot Vledder.

THEMO VAN ASSCHEBERG, ecclesiastes in Deveren.

HERMANNUS JOANNIS. ecclesiastes in Colderveen.

PATROCLUS ROMELING, predicant tho Runen.

BARTHOLDUS PAULI, d. tho Blijdenstein.

WESSELUS HOFFMAN, pastor in Suytwolde.

PAULUS ANTHONII, prediger zu Beijlen.

HENRICUS VON HOLLE, m. d. zu Anloo.

JOHANNES SIGEFRIIDUS CUPERUS, ecclesiastes ecclesiae Gasseltanae.

JOANNES HOISINGIUS, pastor Eldensis, attestor manu prop.

JOHANNES WIRICHIUS, minister in Suitlaren.

1) „Odoren” er staat „Odorere”.

GAJUS HOPPING, p. thoe Roeden.

JOHANNES ECKIUS, prediger to Rolde, stt.

RODOLPHUS MEJERUS, s. evangelii minister tot Vreis 1).
